

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 14 (Şubat/February 2024), s. 1392-1417.

Geliş Tarihi-Received: 20.12.2023

Kabul Tarihi-Accepted: 22.01.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1407412

Denizli İli Tavas İlçesi Vakıf Köyü Mezarlığı

Denizli Province Tavas District Vakıf Village Cemetery

Hicran ÖZDEMİR*

Öz

Denizli ili Tavas ilçesi Vakıf Köyü'nde yer alan mezarlık antik dönemde önemli bir tüp merkezi olan Herakleia Salbake Antik kenti üzerinde yer almaktadır. Bölgede 2020 yılında başlatılan yüzey araştırmasında mezarlıkta çok sayıda tarihi mezar taşı olduğu tespit edilmiş ve 2021-2022 yılında mezarlıkta belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ile Herakleia Salbake'nin Türk Dönemi'ndeki kullanımına ve bölgenin tarihine katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Mezarlık alanındaki mezar taşlarının çoğunluğu toprak altında kalmış ve sadece mezar taşlarının üst kısımları görülebilmektedir. İncelenebilen yaklaşık 100 mezar taşına göre mezarların Osmanlı döneminin son evreleri ile Erken Cumhuriyet dönemine tarihlendiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada mezarlığın genel durumunu yansıtan, metni okunabilen ve dönemin sanat anlayışını yansıtan 22 adet mezar taşı ele alınarak mezarlığın genel durumu hakkında fikir oluşturabilecek bir değerlendirme yapılmıştır.

Vakıf Köyü mezarlığında yer alan ve çalışmamızda incelenen mezar taşlarından 15'i erkek, yedisi ise kadın mezar taşıdır. Bu mezar taşlarında yerel taş malzemenin yanı sıra antik döneme ait mimari plastik malzeme de devşirme olarak kullanılmıştır. Toprak ve çerçevesi mezarlar üzerinde yükselen baş taşlarında, sarık ve fes gibi başlıkların yanında üçgen ya da sivri kemer tepelikler de görülmektedir. Bu çalışmada tanıtılacak olan mezar taşları Anadolu'nun pek çok yöresinde olduğu gibi mevtanın kimlik bilgisinin verilmesinin amaçlandığı; sade ve gösterişten uzak mezar taşlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı sanatı, mezar taşı, Denizli, Tavas, Vakıf Köyü.

Abstract

The cemetery in Vakıf Village of Tavas district of Denizli province is located on the ancient city of Herakleia Salbake, which was an important medical center in ancient times. During the survey conducted in the region in 2020, it was determined that there are many historical tombstones in the cemetery and documentation studies were carried out in the cemetery in 2021-2022. This study aims to contribute to the use of Herakleia Salbake in the Turkish Period and the history of the region.

Most of the tombstones in the cemetery area are under the ground and only the upper parts of the tombstones can be seen. According to the approximately one hundred tombstones that could be examined, it has been determined that the tombs were dated to the last phases of the Ottoman period and the Early Republican period. In this study, 22 tombstones, whose texts

* Dr., Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Denizli/Türkiye, e-posta: hozdemir@pau.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0625-8577.

can be read, and which reflect both the general condition of the cemetery and the artistic understanding of the period, were evaluated in order to form an idea about the general condition of the cemetery.

Tombstones in Vakıf Village cemetery have been examined in our study and it has been determined that 15 of the tombstones were male and seven of them were female. In these tombstones, in addition to the local stone material, architectural plastic material belonging to the ancient period was used as spolia. On the headstones rising above the earthen and framed tombs, in addition to headdresses such as turban and fez, triangular or pointed arch cap stones are also seen. The tombstones to be introduced in this study are simple and unpretentious which only give the identity information of the deceased as in many regions of Anatolia.

Keywords: Ottoman art, tombstone, Denizli, Tavas, Vakıf Village.

1. Giriş

Denizli ili Tavas ilçesi Vakıf Köyü'nde yer alan mezarlık antik dönemde önemli bir tıp merkezi olan Herakleia Salbake Antik kenti üzerinde yer almaktadır¹ (Harita 1)². Kentin de içerisinde yer aldığı Tavas bölgesi 11. yüzyıldan itibaren Türkleşmeye başlamış ve 13. yüzyılın ikinci yarısında ise bölgede Bizans hakimiyeti sona ermiştir (Witteck, 1999, s. 3-4).

Kent içerisinde 2020 yılında yüzey araştırmasına başlanılmış³ ve şu ana kadar, Türk Dönemi'ne tarihlendirilen ve halen kullanılmakta olan iki cami, bir çeşme ve mezarlık tespit edilmiştir. 2021-2022 yılında mezarlık içerisinde yapılan tespit çalışmasında elde edilen verilerden yola çıkarak geçmişte önemli bir kent olan Herakleia Salbake'nin Türk Dönemi'ndeki kullanımına ve bölgenin tarihine katkı sağlamak amacı ile bu makale hazırlanmıştır.

Genel olarak mezarlık alanını iki bölüme ayırmak mümkündür. İlk bölüm köyün en eski mezarlığı olarak bilinen kısımdır. Bu bölümde bulunan mezar taşları tamamen toprak altında kalmıştır. Kazı çalışması yapılması gerekmektedir. Bu nedenle bu bölümde çalışma yapılmamıştır.

İkinci bölüm, yakın döneme kadar defin işlemlerinin yapıldığı Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait mezar taşlarının olduğu bölümdür. 2022 yılı belgeleme çalışmaları bu kısımda yapılmıştır. Osmanlı dönemi mezar taşlarının büyük bölümleri toprak altında kalmış sadece baş kısımları görülebilmektedir. Belgeleme çalışmaları şahide taşları toprak yüzeyinde olanlar üzerinde yapılmıştır.

Vakıf Köyü Mezarlığı 18. yüzyıldan başlayıp 20. yüzyılın ilk yarısına kadar kesintisiz olarak izlenebilen mezar taşı geleneği ile dikkat çeken bir mezarlıktır. Bu mezarlık alanında Osmanlı Türkçesi ile hazırlanmış 100 civarında mezar taşı bulunmaktadır. Bu çalışmada söz konusu mezarlıktan 22 mezar taşı ele alınarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Biçimsel olarak bütünlüğünü koruyan, nispeten daha az yıpranmış, metni büyük oranda okunabilen ve döneminin sanat anlayışını yansıtan taşlardan yapılan örnekleme mezarlığın genel durumunu ortaya koyabilecek niteliktedir.

¹ Herakleia Salbake'nin antik dönemdeki konumu için bk. Ok ve Candur, 2021, s. 492-512.

² Herakleia Salbake Antik Kenti haritası için Denizli Müze Müdürlüğüne teşekkür ederiz.

³ Bu çalışma 2021-2022 yıllarında Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Ok başkanlığında yürütülen "Herakleia Salbake Antik Kenti Yüzey Araştırması" kapsamında yapılmıştır. 121K769 numaralı ve "Tehlike Altındaki Antik Dönem Tıp Merkezi'nin Kültürel Mirasa Kazandırılması: Herakleia Salbake" başlıklı Tübitak projesi tarafından desteklenmiştir.

2. Değerlendirme

Denizli İli, Tavas İlçesi, Vakıf Köyü Mezarlığında Osmanlı Türkçesi ile hazırlanmış çok sayıda mezar taşı bulunmaktadır. Bu çalışmada; mevcut mezar taşları içerisinde ele alınan 22 mezar taşı, mezarlığın genel özelliklerini ortaya koymaya yönelik olarak belirlenmiştir. Ele alınan mezar taşlarından 15'i erkek⁴, yedisi ise kadın⁵ mezar taşıdır. Bu bölümde söz konusu mezar yapıları ve mezar taşları incelenerek tipolojik özellikleri tespit edilecek, süsleme ve yazıların karakteristik özellikleri değerlendirilecek ve Osmanlı coğrafyasındaki mezar taşları ile bir karşılaştırma yapılacaktır.

2.1. Malzeme ve Teknik

Anadolu'daki mezarlıklarda çeşitli kalitede yöresel taşlardan yapılmış mezar taşları ile buna nazaran daha az sayıda mermer malzemeden yapılmış mezar taşları görülmektedir. Başkent bölgesinde daha çok mermer malzeme ile yapılan mezar taşları görülürken taşrada yöresel taşlar yaygındır. Aynı zamanda malzeme kullanımı her bölgede ekonomik gücün ve malzemeye bağlı işçiliğin de göstergesi olmaktadır.

Vakıf Köyü Mezarlığı içerisinde ele alınan örneklerde mezar ve mezar taşlarında yerel taş malzeme kullanılmıştır. Doğal sebepler ve koruma sorunları mezar taşlarında çeşitli bozulmalara, korozyonlara ve kırılmalara sebep olmuş; pek çok mezar taşında kararma ve yosunlaşmalar meydana gelmiştir.

Mezarlığın Antik kent üzerinde kurulmasından dolayı mezar taşlarında antik dönemde kullanılan mimari yapı malzemelerinin devşirilerek tekrar kullanıldığı görülmektedir. Çalışmamızda antik dönem mimari plastik malzemenin orta bölümünün Osmanlıca kitabelik yapılarak mezar taşı olarak kullanıldığı bir örneğe yer verilmiştir⁶.

Vakıf Köyü Mezarlığında değerlendirmeye alınan mezar taşlarının metinleri ve plastik süslemeleri zeminin oyularak harf ve motiflerin kabarık şekilde görülmesini sağlayan zemin oyma tekniğinde hazırlanmıştır. Bunun yanında özellikle süsleme ayrıntılarında kazıma tekniğinden de yararlanılmıştır.

2.2. Mezar Tipleri

Vakıf Köyü Mezarlığı'nda incelemeye alınan mezarlarda; çeşitli tipoloji çalışmaları ile belirlenmiş mezar tiplerinden, toprak ve çerçevesiz mezarlar görülmektedir. Mezarlıkta en çok görülen mezar tipi; ülkemiz genelinde de yaygın olarak kullanılan toprak mezardır. Vakıf Köyü Mezarlığında incelemeye alınan mezarlardan 20'si⁷ toprak mezardır. Bu mezar tipinde sadece baş taşı ya da baş ve ayak taşları mezarın iki ucuna doğrudan toprağa yerleştirilmektedir. Çeşitli akademik çalışmalar incelendiğinde; Uşak mezarlıklarındaki 492 mezardan 396'sı (Bayrakal, 2016, s. 234), Giresun mezarlıklarındaki 299 mezardan 239'u (Çal ve İltar, 2011, s. 14), Konya İsmil Köyü Mezarlığındaki mezarlardan 74'ü (Bilgiç, 2019, s. 230), İnegöl mezarlıklarındaki 108 mezardan 61'i (Çetinaslan, 2021, s. 10-11), Erbil büyük mezarlıktaki mezarlardan 45'i (Balat, 2021, s. 114), Makedonya Debre Hünkâr Camii Haziresindeki mezarlardan 35'i (Dok Dağdelen, 2020, s. 104), Üsküdar'daki Çingene Fırını Camii haziresindeki mezarlardan 26'sı (Yarış ve Yarış, 2016, s. 748), Sinop/Boyabat'taki mezarlardan 22'si (Çal, 2015, s. 121), Trabzon Boztepe mezarlığındaki mezarlardan 20'si (Kaya, 2021, s. 76), Vezirköprü yöresinde 21 mezardan

⁴ VM-1, VM-2, VM-3, VM-4, VM-5, VM-7, VM-8, VM-9, VM-10, VM-11, VM-12, VM-14, VM-17, VM-19, VM-22.

⁵ VM-6, VM-13, VM-15, VM-16, VM-18, VM-20, VM-21.

⁶ VM-9.

⁷ VM-1, VM-2, VM-3, VM-4, VM-5, VM-6, VM-7, VM-8, VM-9, VM-10, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-15, VM-16, VM-17, VM-18, VM-19, VM-20.

18'i (Gün vd., 2017, s. 64), İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesindeki mezarlardan yedisi (Uçar, 2018, s. 158) ve Akçakaya köyü mezarlığında dördü (Ünal, 2019, s. 276), Denizli Beyağaç Mezarlıklarında 145 mezar taşından 67'si (Canseven, 2023, s. 205) toprak mezar olduğu görülmektedir.

Vakıf Köyü Mezarlığında karşılaşılan diğer mezar tipi ise çerçevesiz mezarlardır. Çerçevesiz mezarlar, toprak mezarlara nispeten daha az görülmektedir. Bu mezar tipi; mezarın çevresine dört parça veya irili ufaklı taşlardan bir set ile oluşturulmaktadır. Genel olarak kısa kenarlarda baş ve/veya ayak taşları yer almaktadır.

İnceleme yapılan Vakıf Köyü Mezarlığında iki⁸ çerçevesiz mezar tespit edilmiştir. Çeşitli yayınlar incelendiğinde; Balıkesir Merkezindeki 211 mezardan 46'sı (Gökler, 2015, s. 664, 665), İnegöl mezarlıklarındaki 108 mezardan 37'si (Çetinaslan, 2021, s. 11), Giresun mezarlıklarındaki 299 mezardan 30'u (Çal ve İltar, 2011, s. 14), Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki mezarlardan 25'i (Yarış, 2018, s. 224), Makedonya Debre Hünkâr Camii Haziresindeki mezarlardan 25'i (Dok Dağdelen, 2020, s. 104), Hadim mezarlığındaki mezarlardan 23'ü (Bülbül, 2017, s. 129), Kastamonu Atabey Gazi Haziresindeki 50 mezardan 11'i (Çal ve Ataoğuz Çal, 2008, s. 4), Edirne Gazi Mihal Camii Haziresindeki Mezarlardan altısı (Doğan, 2009, s. 806), Yenikapı Mevlevihanesi Haziresindeki 70 mezardan beşi (Tibet vd., 1996, s. 246) ve Seyyid Usul Derhâhı Haziresindeki mezarlardan ikisi (Bulut, 2017, s. 164), Denizli Beyağaç Mezarlıklarında 145 mezar taşından 36'sı taş çerçevesiz (Canseven, 2023, s. 206) çerçevesiz mezardır.

2.3. Mezar Taşı Tipleri

Mezar taşları ile ilgili olarak çeşitli tipoloji denemeleri yapılmıştır⁹. Bu tipolojilerde mezar taşlarının özellikle başlık ve gövde yatay kesitleri ile mezar sahibinin cinsiyeti gibi çeşitli özellikler dikkate alınmıştır. Söz konusu tipolojiler yapılan yeni araştırmalarla birlikte bölgesel farklar ve biçimsel çeşitliliklerle zenginleşmektedir.

Vakıf Köyü Mezarlığında incelenen mezar taşlarının hepsi yatay dikdörtgen kesitli olup, başlık ve tepeliklerde farklılıklar görülmektedir. Bunun yanında VM-9 katalog numaralı mezar taşı antik döneme ait mimari bir parçanın devşirme olarak kullanılmasıyla elde edilmiştir. Bu nedenle söz konusu taşın başlık ve tepelik kısımları bulunmamaktadır. 18 mezar taşı erkek başlıklı¹⁰, bir mezar taşı kadın başlıklı¹¹, bir mezar taşı yarım daire kemer tepelikli¹² ve bir mezar taşı da sivri kemer tepeliklidir¹³. Erkek başlıklı beş mezar taşının kimlik bilgisinde alışlagelenin dışında kadın isimleri geçmektedir¹⁴. Ancak yörede farklı mezarlıklarda da benzer bir durum olduğu gözlemlenmektedir¹⁵. Yarım daire kemer tepelikli mezar taşının alığında merkezden çıkan ışıklardan oluşan bir daire motifi yer almaktadır. Bu haliyle söz konusu mezar taşı güneş tepelikli tipe benzemektedir¹⁶. Ancak burada boyun bölümü olmadığı gibi merkezden

⁸ VM-21, VM-22.

⁹ Bu konuda bk. Bacque-Grammont vd., 1990, s. 177-196; Laqueur, 1997; Çal ve İltar, 2011; Çetinaslan, 2021.

¹⁰ VM-1, VM-2, VM-4, VM-5, VM-7, VM-8, VM-10, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-15, VM-16, VM-17, VM-19, VM-20, VM-21, VM-22.

¹¹ VM-6.

¹² VM-3.

¹³ VM-18.

¹⁴ VM-13, VM-15, VM-16, VM-20, VM-21.

¹⁵ Genelde kadın başlıkları hotoz ya da tablakâr olarak adlandırılan şekilde kısa üzeri düz ya da yuvarlak olarak sonlanan başlıklardır. Ancak Kale Yukarı Mezarlıktaki 456 kadın baş taşından 193'ünde boyutları ve biçimleri değişen büyük oranda fese benzeyen kadın başlıkları bulunmaktadır bk. Beyazıt vd., 2021, s. 738-741.

¹⁶ Güneş tepelikli mezar taşları için bk. Çal, 2021, s. 645-689.

gelişen ışınlar taşın üzerinde bir taşıntı yapmamaktadır. Bu nedenle söz konusu mezar taşı tepeliğin biçimine göre ele alınmış ve yarım daire kemer tepelikli olarak tasnif edilmiştir.

Osmanlı coğrafyası genelinde bir değerlendirme yapıldığında Yunanistan İstanköy Adası'ndaki 211 baş taşından 116'sı (Karaçağ, 2011, s. 8-10), Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi'ndeki 195 mezar taşından 99'u (Arslan, 2007, s. 447), İnegöl'deki mezarlıklarda 149 baş taşından 80'i (Çetinaslan, 2021, s. 15), Göynük'teki 169 mezar taşından 77'si (Çal, 2007, s. 307-395), Beyşehir Fasıllar Mezarlığı'ndaki 49 mezar taşından ikisi (Muşmal ve Çetinaslan, 2013, s. 326), Kastamonu Honsa Camii Haziresi'ndeki 20 mezar taşından dokuzu (Yeni, 2013, s. 607), Malatya Sancaktar mezarlığındaki 16 baş taşı (Güzel, 2017, s.126), Diyarbakır Müzesinde bulunan 12 mezar taşının sekizi (Yarış, 2018b, s. 417) kavuk, sarık ve fes şeklinde erkek başlıklıdır.

Çalışmada bir örnekle temsil edilen kadın başlıklı mezar taşı, erkek başlıklı mezar taşlarına göre oldukça azdır¹⁷. Örneğin Yunanistan'daki İstanköy Ada'sındaki 211 baş taşından 42'si (Karaçağ, 2011, s. 11), Ayvacık'taki mezar taşlarının 35'i (Başaran, 2020, s. 658), İnegöl'deki 149 baş taşından sadece dördü (Çetinaslan, 2021, s. 16) ve Makedonya Debre Hünkâr Camii Haziresindeki baş taşlarından ikisi (Dok Dağdelen, 2020, s. 106) kadın başlıklıdır.

Tavas Vakıf Köyü Mezarlığında bir örneği bulunan yarım daire kemerli mezar tipi İnegöl mezarlıklarındaki 149 baş taşından 12'sinde (Çetinaslan, 2021, s. 18-19), Beyşehir Fasıllar Mezarlığı'ndaki 49 mezar taşından ikisinde (Muşmal ve Çetinaslan, 2013, s. 326-327), Akçakaya Köyü mezarlığındaki baş taşlarının 19'unda (Ünal, 2019, s. 278), Beyşehir İlçesi Doğanbey Kasabasında mezar taşlarından üçünde (Muşmal ve Çetinaslan, 2014, s. 256), Göynük'teki mezar taşlarının ikisinde (Çal, 2007, s. 300), ve İstanköy Adası'ndaki 211 baş taşından sadece birinde (Karaçağ, 2011, s. 14) görülmektedir.

Çalışmada bir örneği tespit edilen sivri kemer tepelikli mezar taşları, mezarlarda özellikle ayak taşlarında sıklıkla tercih edilmektedir. Bursa'da 14-15. yüzyıla tarihlenen 56 mezar taşında 33 tanesi (Karaçağ, 1994, s. 157), Kastamonu Honsa Camii Haziresi'ndeki 20 mezar taşından altı tanesi (Yeni, 2013, s. 607), Beyşehir Fasıllar Mezarlığı'ndaki 49 mezar taşından beş tanesi (Muşmal ve Çetinaslan, 2013, s. 326), İnegöl mezarlıklarındaki 149 baş taşından 40 tanesi (Çetinaslan, 2021, s. 17-18), İstanköy Adası'ndaki 211 baş taşından 37 tanesi (Karaçağ, 2011, s. 13) sivri kemer tepeliklidir. Muğla Ortakent'teki süslemeli mezar taşlarından ise 16 tanesi sivri kemer tepeliklidir (Biçici, 2013, s. 1394). Denizli Babadağ Mezarlığında ise sivri kemer tepelikli 16 mezar taşı tespit edilmiştir (Soyalp, 2018, s. 137).

2.4. Başlık Tipleri

Mezar taşlarına antropomorfik özellik kazandıran tepelik ve başlıkları, mezar sahibinin sosyo-ekonomik durumu, mesleği ve ailesi gibi pek çok konuda bilgi vermenin ötesinde mezar taşının yapıldığı dönemin sanat ve kültür anlayışına da ışık tutabilmektedir. Sadece başlık tipine bakarak bir mezar sahibinin cinsiyeti, eğitim durumu ve mesleği, herhangi bir tarikat mensubu olup-olmadığı gibi pek çok bilgi edinebilmek mümkündür. Ancak söz konusu bilgilerin her zaman için kesinlik göstermediği de unutulmamalıdır. Sivri kemer tepelikli bir mezar taşı hem kadın hem de erkek için kullanılabilirdiği gibi, belirli bir statü için kullanılan başlık tipi akrabalık bağları gözetilerek farklı kişiler için de rahatlıkla kullanılabilir. Bunun yanında aşağıda

¹⁷ VM-6.

görüleceği üzere erkek başlıklı mezar taşının bir kadın için de kullanılabilmesi mümkün olabilmektedir.

İncelenen 22 adet mezar taşından 18 tanesi erkek başlıklı¹⁸ olup, sadece bir mezar taşı kadın başlıklıdır. Şerife isimli bir kadının 1258/1842-43 tarihli VM-6 numaralı mezar taşı uzun bir boynun ardından üzeri düz şekilde sonlanan hotoz/tablakâr başlıklıdır. Denizli Sarayköy Mezarlıklarında iki (Soyalp, 2016, s. 255, 262), Denizli Babadağ Mezarlığında sekiz mezar taşı (Soyalp, 2018, s. 140), Denizli Beyağaç mezar taşlarından altısı (Canseven, 2023, s. 211-212) hotoz başlıklıdır. Erkek başlıkları içerisinde bir kavuk, altı sarık ve 11 fes görülmektedir.

1262/1845-46 tarihli mezar taşındaki kavuk; dikey şeritli silindirik iç başlığın yaklaşık yarısına kadar şişkin iki yana taşkın bir sarıkla sarılmasıyla oluşturulmuştur¹⁹. Söz konusu başlık dikey, çaprak, baklava dilimli ya da yıldızlı gibi farklı şekillerde yapılabilmektedir. Edirne Gazi Mihal Camiinde 23 (Doğan, 2009, s. 825), Makedonya'daki Debre Hünkâr Camii Haziresinde 10 (Dok Dağdelen, 2020, s. 110), İstanköy Adasında yedi (Karaçağ, 2011, s. 31), Eyüp'te beş (Çal, 2000, s. 210), Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresinde bir (Arslan, 2007, s. 465), Denizli Babadağ Mezarlığında bir (Soyalp, 2018, s. 212) ve Denizli Sarayköy Mezarlıklarında bir (Soyalp, 2016, s. 253) örnek benzer tiptedir.

VM-1 numaralı 1204/1789-90 tarihli mezar taşı tepesi düz bir iç başlığın enli, yüzeyel sarık dilimlerinin çapraz olarak sarılmasıyla yapılmış bir başlığa sahiptir. Fesin sarık dilimleri ile sarılmasıyla yapılan başlıklara benzeyen örnekte sarık dilimleri iç başlığın tepesi hariç bütünü kuşattığı için sarık olarak tanımlanmıştır. Mustafa isimli bir kişinin 1240/1824-25 tarihli üst kısmı görülen silindirik bir iç başlığın yuvarlak, dışa taşkın bir sarıkla sarılmasından ibarettir²⁰. Şebinkarahisar'da beş örneği (Çal ve İltar, 2011, s. 29) bulunan başlıklara benzeyen bu tipte iç başlıkta baklava dilimlerine yer verilmemiştir.

1259/1843-44 tarihli VM-7 numaralı ve 1277/1860-61 tarihli VM-10 numaralı mezar taşlarında iç başlık hafif eğimli enli sarık dilimleri ile sarılmıştır. Ancak ilk örnekte iç başlık kavukları hatırlatır tarzda hafifçe yukarı doğru genişletilmiştir. 1204/1789-90 tarihli VM-2 numaralı mezar taşında sarık dilimleri enli ve yatay iken; 1314/1896-97 tarihli VM-12 numaralı mezar taşında yaklaşık iç başlığın yarısına kadar ulaşan hafifçe dışa taşkın bir sarık dilimi bulunmaktadır.

Çeşitli formda sarık başlıklar Osmanlı coğrafyasında karşımıza sıklıkla çıkan erkek başlık tipidir. Hazırlanan bilimsel yayınlar incelendiğinde; İnegöl'de 14 (Çetinaslan, 2021, s. 22), Balıkesir Merkez mezarlıklarında 13 (Gökler, 2015, s. 710), Üsküdar Ayazma Camii Haziresinde altı (Yarış, 2018a, s. 227), Göynük'te beş (Çal, 2007, s. 304), Akçakaya Köyü mezarlığında beş (Ünal, 2019, s. 278), İstanbul Küçük Ayasofya Camiinde dört (Güven, 2018, s. 191), Üsküdar Çingene Fırını Camiinde üç (Yarış ve Yarış, 2016, s. 749), Beyşehir Fasıllar Köyü mezarlığında iki (Muşmal ve Çetinaslan, 2013, s. 327), Denizli Babadağ Mezarlığında sekiz (Soyalp, 2018, s. 139), Kale Yukarı Mezarlıkta bir²¹, Denizli Beyağaç mezar taşlarında 26 (Canseven, 2023, s. 217-218) baş taşında sarık tipi başlık kullanıldığı tespit edilmiştir.

¹⁸ VM-1, VM-2, VM-4, VM-5, VM-7, VM-8, VM-10, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-15, VM-16, VM-17, VM-19, VM-20, VM-21, VM-22.

¹⁹ VM-8.

²⁰ VM-4.

²¹ Kale Yukarı mezarlıkta tanıtılan mezar taşları Erken Cumhuriyet dönemidir. Sarık başlıklı mezar taşları genellikle 17.-19. yüzyıla tarihlendirilirken Cumhuriyet Dönemi bir mezar taşında kullanıldığı görülmüştür. Beyazıt vd., 2021, 732-733.

Fes şeklindeki başlığa sahip mezar taşlarında görülen sade feslerin yanında dört mezar taşında feslerin iç başlık olarak kullanıldığı²² ve üzerlerine çeşitli biçimlerde sarık dilimlerinin sarıldığı görülmektedir. Fes tipi başlıklar 19. yüzyılın ortalarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar bütün halk katmanları arasında en yaygın tür olmuştur (Laquer, 1997, s. 157).

1305/1887-88 tarihli VM-11 numaralı mezar taşında Aziziye kalıplı fes kullanılırken; sekiz mezar taşının başlığında çeşitli ölçülerde Hamidiye kalıplı fes kullanılmıştır²³. 1256/1840-41 tarihli VM-5 ve 1348/1929 tarihli VM-20 numaralı mezar taşlarında kullanılan fes şeklindeki başlıkları belirli bir tip içerisinde ele almak mümkün değildir. Nitekim yerel işçiliğin görüldüğü başlıkların tamamı için benzer durum söz konusu olabilmektedir.

Fes başlık kullanılan mezar taşları incelendiğinde; Kuşadasında 33 (Varol, 2019, s. 1176), Makedonya Debre Hünkar Camiinde 21 (Dok Dağdelen, 2020, s. 110-111), İnegöl'de 18 (Çetinaslan, 2021, s. 28), İstanbul Küçük Ayasofya Camii Haziresinde 10 (Güven, 2018, s. 191), Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresinde beş (Arslan, 2007, s. 467), Konya Karataş'daki İsmil Köyü Mezarlığında iki (Bilgiç, 2019, s. 234), Hadim Mezarlığında bir (Bülbül, 2017, s. 133), Üsküdar Ayazma Camii Haziresinde bir (Yarış, 2018a, s. 229), Denizli Babadağ Mezarlığında 19 (Soyalp, 2018, s. 140), Kale Yukarı Mezarlıkta 293 erkek, 193 kadın (Beyazıt-vd., 2021, s. 728-732; 738-741) mezar taşında, Denizli Beyağaç Mezarlıklarında 65 şahidede (Canseven, s. 2023, s. 213-216) fes başlık kullanıldığı tespit edilmiştir.

Fes şeklindeki başlıklarla ilgili en dikkat çekici husus ise beş mezar taşının kadınlara ait olmasıdır. 1315/1897-98 tarihli VM-13, 1333/1914-15 tarihli VM-15, 1339/1920-21 tarihli VM-16 ile 1348/1929 tarihli VM-20 ve VM-21 numaralı mezar taşlarında fes şeklinde bir başlık kullanılmış olmakla birlikte metinde mezar sahibinin kadın olduğu belirtilmektedir. Aynı yörede yer alan Kale Yukarı Mezarlıkta Erken Cumhuriyet dönemi mezar taşlarında da benzer bir uygulama görülmektedir (Beyazıt-vd., 2021, s. 739-741, Tablo 15-16, Katalog 58). Bu durumun bölgenin geleneksel kadın kıyafetleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Yörede kadınların başlarına taktıkları fes, geleneksel giyim kuşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Özellikle kızlar nişanlandıktan sonra ve evli kadınlar daima fes takarlardı (Kaçar, 2018, s. 234; Çaylı, 2011, s. 101). Bu nedenle fes başlıklı kadın mezar taşları bölge için alışlageldik bir durum olarak değerlendirilmiştir.

2.5. Süsleme

Vakıf Köyü Mezarlığındaki mezar taşları genel olarak sade, kimlik bilgisinin ön planda tutulduğu mezar taşlarıdır. İncelenen mezar taşlarından sadece sekizinde süsleme görülmektedir²⁴. Bu taşlardaki süslemeler; başlangıçta yer alan tarih satırı çevresinde, başlık ve tepeliklerde yoğunlaşmaktadır.

Çalışmaya konu olan mezar taşlarındaki bitkisel süsleme ağırlıklı olarak kıvrım dal ve çiçeklerden ibarettir. VM-22 numaralı mezar taşında üzerinde goncaların yer aldığı çiçekli bir dal, VM-8 numaralı mezar taşında da yaprakların ön planda olduğu bir kıvrım dal gövdenin üst kısmında başlayıp boyun boyunca devam etmektedir. VM-17 numaralı mezar taşında tarih satırının iki yanında, VM-18 numaralı mezar taşının sivri kemer alınlığında simetrik olarak düzenlenmiş birer kıvrım dal ve VM-14 numaralı mezar

²² VM-2, VM-4, VM-7, VM-12.

²³ VM-13, VM-14, VM-15, VM-16, VM-17, VM-19, VM-21, VM-22.

²⁴ VM-3, VM-8, VM-14, VM-17, VM-18, VM-20, VM-21, VM-22.

taşında uçları birer volütle sonlanan yatay olarak düzenlenmiş bir kıvrım dal bulunmaktadır²⁵.

İncelenen mezar taşlarında görülen bir diğer bezeme de kadın takılarıdır. İki mezar taşında görülen takılar birbirinden farklı olarak biçimlendirilmiştir. VM-20 numaralı mezar taşında boyunda bir daire ardından boyundan sarkar şekilde gövde üstünde verilmiş dört daireden oluşan bir takı; VM-21 numaralı mezar taşında ise boyundan sarkar şekilde gövde üstünde verilmiş beş daireden oluşan bir takı işlenmiştir. Sayıları değişen dairelerden oluşan gerdanlıklar özellikle evlenmeden vefat eden genç kızların mezar taşlarında kullanılmaktadır (Akar, 1974, s. 19). 18. yüzyıl kadın mezar taşlarında İstanbul başta olmak üzere Anadolu'nun pek çok bölgesinde *beşibiryerde* olarak bilinen bu takı tasviri ile karşılaşılmaktadır²⁶. Muğla Ortakent'de bir mezar taşında (Biçici, 2013, s. 1384) ve İnegöl'de üç mezar taşında (Çetinaslan, 2021, s. 38-39.) gerdanlık görülmektedir. Denizli Babadağ Mezarlığındaki mezar taşlarında iki (Soyalp, 2018, Foto. 12, 110), Denizli Sarayköy mezarlığında bir mezar taşında (Soyalp, 2016, s. 264.), Denizli Beyağaç mezarlıklarında dört şahidede (Canseven, 2023, s. 221), Denizli Kale Yukarı Mezarlıkta (Beyazıt-vd., 2021, s. 784-790, Tablo 45-52) bu şekilde takı motifleriyle bezenmiş çok sayıda mezar taşı örneğine rastlanılması, yörede bu bezemenin sevilerek kullanıldığını göstermektedir.

VM-14 numaralı mezar taşında fesin ön yüzünde ay-yıldız yer verilmiştir. Başlık üzerindeki bu bezeme hilal yukarı bakar vaziyette ve hilalin açık uçları arasına yerleştirilmiş beş kollu yıldız şeklinde tasvir edilmiştir. Mezar taşlarında hilal ve yıldız tek başına kullanılabilirdikleri gibi ikisi bir arada da kullanılabilir. Nitekim İnegöl'de iki mezar taşında benzer bir kullanım görülmektedir (Çetinaslan, 2021, s. 39-40). Kastamonu Atabey Gazi Haziresi mezar taşlarında iki ayak taşında (Çal ve Ataoğuz Çal, 2008, s. 28), Denizli Kale Yukarı mezarlıkta otuz sekiz mezar taşında ay yıldız beraber kullanılmış ve hilalin açık uçları yukarı bakar vaziyette tasvir edilmiştir (Beyazıt vd., 2021, s. 775-778, Tablo 35).

VM-3 numaralı mezar taşının yarım daire kemer alınlığında merkezden çıkan ışıklardan oluşan bir daire şeklinde işlenmiş güneş kursu bulunmaktadır. Kale Yukarı Mezarlıkta dört mezar taşında ışınal düzenlemeyle yapılmış bezeme görülmektedir (Beyazıt vd., 2021, s. 782-783, Tablo 43).

2.6. Mezar Taşlarında Yazılar

Mezar taşlarının başlıca özelliği mezarın yerini belirtmek ve mezarda yatanın kimliğini ortaya koymaktır. Ancak pek çok mezar taşında bu amaçların ötesinde bilgilere de yer verilebilmiştir. Çoğu zaman mezar sahibine dua istenmesi ile başlayan metin, mezar sahibinin ne şekilde yaşadığı ya da öldüğü ile ilgili bilgilerin verilmesi ve yaşayanların uyarılması gibi çok kapsamlı ifadeleri barındırmaktadır.

Vakıf Köyü Mezarlığında incelenen 22 mezar taşından biri hariç²⁷ 21'i vefat tarihi verilerek başlamaktadır²⁸. Asıl başlangıç ifadeleri ise tarihten sonra yer almaktadır. 12 mezar taşında *Hüve'l-Hallâkü'l-Bâki*²⁹, iki mezar taşında *el-merhûm ve'l mağfur leh*³⁰, bir

²⁵ Benzer şekilde stilize bitkisel motifli mezar taşları için bk. Beyazıt vd., 2021, 758-769, Tablo 32.

²⁶ Osmanlı İmparatorluğu Döneminde mezar taşlarında kullanılan benzer takı örnekleri için bk. Barışta, 2002, s. 1309-1313.

²⁷ VM-4.

²⁸ VM-1, VM-2, VM-3, VM-5, VM-6, VM-7, VM-8, VM-9, VM-10, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-15, VM-16, VM-17, VM-18, VM-19, VM-20, VM-21, VM-22.

²⁹ VM-1, VM-2, VM-4, VM-5, VM-7, VM-8, VM-9, VM-10, VM-12, VM-15, VM-16, VM-19.

³⁰ VM-6, VM-11.

mezar taşında *el-merhûm ve'l mağfur leha*³¹, bir mezar taşında *el-merhûm*³² ve yine bir mezar taşında ise *el-merhûme*³³ kalıbına yer verilmiştir.

İncelenen mezar taşlarından ikisinde *Ziyaretten murad duadır / Bugün bana ise yarın sanadır* kalıbıyla insanlara uyarı yapılırken³⁴; iki mezar taşında da *Ey felek gam siyahdır, Nâ-murat ettin beni, Bir murada ermeden, Tarumar ettin beni* kalıbı ile mezar sahibinin genç yaşta ve dünya nimetlerinin tadına varamadan vefat ettiği belirtilmiştir³⁵. Bir mezar taşında ise *Âh ile zâr kılarak gençliğime, Doymadım ..., Kurşun isabet etti, Muradıma ermedim* dizeleri ile Mehmed isimli bir kişinin genç yaşta kurşun ile öldüğü bilgisine yer verilmiştir³⁶. Bunların dışında *Gelüp Kabrim ziyaret eden ihvân, Edeler ruhuma bir fâtiha ihsan*³⁷ ifadesi ile insanlardan istek bildirilmiştir.

Allah'tan istek olarak da tanımlanan dua kalıpları çeşitli kalıplar halinde kullanılmaktadır. Yedi mezar taşında geçen *el-merhûm ve'l mağfur leh* ibaresi en çok kullanılan dua kalıbıdır³⁸. *El-merhûme* ibaresi 3 mezar taşında kullanılırken³⁹; *merhûm vel mâğfur leh*⁴⁰ ve *merhûm ve mâğfur*⁴¹ ikiye ve *el merhûm vel mâğfur leha*⁴² ifadesi bir defa karşımıza çıkmaktadır.

Mezar taşlarında çeşitli fatiha kalıpları kullanılarak insanlardan mezarda yatan için dua istenmektedir. İncelenen mezar taşlarında 10 *rûhuna fâtiha*⁴³, üç *rûhiçün fâtiha*⁴⁴, iki *rûhi için fâtiha*⁴⁵ ve bir *rûhiçün el fâtiha*⁴⁶ ifadesine yer verilmiştir.

Mezar taşlarında yöre isimlerine yer verildiği sıklıkla görülebilmektedir. Ancak incelenen Vakıf Mezarlığında sadece bir mezar taşında *Vakıf köyünün* ismine yer verilmiştir⁴⁷. Ayrıca sülale/aile isimlerine de oldukça az yer verilmiştir. Sadece üç mezar taşında *Odabaş*⁴⁸ ve bir mezar taşında da *Hacılar*⁴⁹ şeklinde sülale isimlerine rastlanmıştır. Benzer şekilde meslek bilgisine yer verilen sadece bir mezar taşı bulunmaktadır. VM-21 katalog numaralı Fatıma isimli bir kadının mezar taşında eşinin babasının mesleği *Kadı* olarak belirtilmiştir.

İncelenen mezar taşlarının 17'sinde mezar taşı sahibinin isim bilgisi tespit edilmiştir⁵⁰. Bu taşlardan 11'i erkek⁵¹, altısı kadın⁵² mezar taşıdır. Erkek mezar taşlarının üçünde *Mustafa*⁵³ ismi yer alırken; *Osman*⁵⁴, *Ahmed*⁵⁵, *İsmail*⁵⁶, *Ali*⁵⁷, *Hüseyin*⁵⁸, *Mehmed*⁵⁹,

³¹ VM-13.

³² VM-3.

³³ VM-18.

³⁴ VM-7, VM-21.

³⁵ VM-1, VM-17.

³⁶ VM-22.

³⁷ VM-8.

³⁸ VM-1, VM-7, VM-9, VM-10, VM-12, VM-19, VM-22.

³⁹ VM-15, VM-16, VM-21.

⁴⁰ VM-1, VM-9.

⁴¹ VM-4, VM-5.

⁴² VM-2.

⁴³ VM-2, VM-3, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-16, VM-17, VM-20, VM-21.

⁴⁴ VM-1, VM-9, VM-22.

⁴⁵ VM-7, VM-19.

⁴⁶ VM-5.

⁴⁷ VM-5.

⁴⁸ VM-17, VM-19, VM-20.

⁴⁹ VM-6.

⁵⁰ VM-3, VM-5, VM-6, VM-7, VM-9, VM-11, VM-12, VM-13, VM-14, VM-17, VM-18, VM-19, VM-20, VM-21, VM-22.

⁵¹ VM-3, VM-4, VM-5, VM-7, VM-9, VM-11, VM-12, VM-14, VM-17, VM-19, VM-22.

⁵² VM-6, VM-13, VM-18, VM-20, VM-21.

⁵³ VM-4, VM-7, VM-14.

İbrahim⁶⁰ ve Süleyman⁶¹ isimleri birer mezar taşında görülmektedir. Üç mezar taşındaki isimlerin önünde *el-Hacı*⁶² ve *Hacı*⁶³ lakapları varken, bir mezar taşında ise ismin sonunda *Efendi*⁶⁴ lakabı kullanılmıştır.

Kadınlara ait mezar taşlarının üç tanesinde *Fatıma*⁶⁵ ismi kullanılırken; birer taşta *Rahime*⁶⁶, *Ümmühan*⁶⁷ ve *Şerife*⁶⁸ isimleri okunmaktadır.

Vakıf Köyü Mezarlığında çalışmaya konu olan mezar taşlarının tamamında sülüs ya da nesih hat harflerin ölçüleri ve şekil özellikleri dikkate alınmadan oldukça bozuk bir şekilde kullanılmıştır.

2.7. Tarih

İncelenen mezar taşlarında tarih ibaresi bir mezar taşı haricinde ilk satırda verilmiştir. Sadece VM-4 numaralı mezar taşında tarih son satırda yer almaktadır. VM-22 numaralı mezar taşında ise hem ilk satırda hem de son satırda tarih kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan mezar taşlarından en erken tarihli olanlar 1204-/1789-90⁶⁹ yılına, en geç tarihli olanlar ise 1348/1929 yılına aittir⁷⁰. Bütün mezar taşlarında vefat tarihi sadece yıl olarak verilmiş, ay ve gün bilgisine yer verilmemiştir.

3. Sonuç

Mezarlık alanı yaklaşık üç asırlık bir zaman diliminde günümüzdeki halini alan Denizli İli, Tavas İlçesi, Vakıf Köyü Mezarlığında, çok sayıda mezar taşı bulunmaktadır. Bu çalışmada ele alınan 22 adet mezar taşı, mezarlığın genel özelliklerini ortaya koymaya yönelik olarak belirlenmiştir. Ele alınan mezar taşlarından 15'i erkek⁷¹, yedisi ise kadın⁷² mezar taşıdır. Genel anlamda taşra üslubunu yansıtan bu mezar taşları, nispeten az miktardaki süslemeleri ile sade olarak biçimlendirilmiştir. Bunun yanında metinlerde de belirli kalıplar haricinde sade bir edebi anlayışla mezar sahibinin kimliğinin ortaya konulmasını hedeflenmiştir.

Herakleia Salbake Antik kenti üzerinde kurulan mezarlık içerisinde hem baş hem ayak taşlarında Antik döneme ait çok sayıda mimari öğenin devşirme olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durum tarihi yerleşim alanlarında sıklıkla görülen bir uygulamadır. Nitekim Doğanbey Kasabası Mezarlığı ya da Obruk Köyü Mezarlığı gibi çeşitli

⁵⁴ VM-3.

⁵⁵ VM-5.

⁵⁶ VM-11.

⁵⁷ VM-19.

⁵⁸ VM-12.

⁵⁹ VM-22.

⁶⁰ VM-9.

⁶¹ VM-17.

⁶² VM-5.

⁶³ VM-9, VM-22.

⁶⁴ VM-9.

⁶⁵ VM-13, VM-16, VM-21.

⁶⁶ VM-20.

⁶⁷ VM-18.

⁶⁸ VM-6.

⁶⁹ VM-1, VM-2.

⁷⁰ VM-20, VM-21, VM-22.

⁷¹ VM-1, VM-2, VM-3, VM-4, VM-5, VM-7, VM-8, VM-9, VM-10, VM-11, VM-12, VM-14, VM-17, VM-19, VM-22.

⁷² VM-6, VM-13, VM-15, VM-16, VM-18, VM-20, VM-21.

mezarlıklarda bu durumu ortaya koyan çok sayıda antik malzemelerden devşirilmiş mezar taşları bulunmaktadır.

Fes gibi erkek başlığı olarak kabul edilen bir başlığın kadın mezar taşlarında görülmesi yaygın bir uygulama olmamakla birlikte 1897-98 ile 1929 yılları arasına tarihlenen beş mezar taşında bu durumun görülmesi yörede, başlıkların kullanımında alışlageldik kalıplara uyulmadığını göstermektedir.

Çalışmaya konu olan mezar taşlarının pek çoğu zamanın yıpratıcı etkilerine maruz kalmış olmakla birlikte Vakıf Köyünün köklü kültür izlerini günümüze kadar ulaştırmıştır.

4. Vakıf Köyü Mezar Taşlarından Örnekler

Katalog No VM-1: İsmi okunamayan bir kişinin 1789-90 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

*Sene 1204
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
Ey felek gam siyahdır
Nâ-murat ettin beni
Bir murada ermeden
Tarumar ettin beni
Merhûm ve'l mâğfur leh
Burhan oğlunun
Oğlu ...
Ruhîçün fâtiha*

Tanım:

Ölçüleri: 151x(27,5-28,5)x10 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kademeli bir boyunla geçilen sarıktan oluşmaktadır. Başlık, tepesi düz bir şekilde sonlanan iç başlığın çapraz sarık dilimleri ile sarılmasıyla yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşındaki metin kısmında satırlar aşağıdan yukarıya doğru eğimli olarak yazılmış ve satır aralarında kalın çizgilere yer verilmiştir.

Katalog No VM-2: Kimlik bilgisinin olduğu satırların tahrip olduğu 1789-90 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

*1204
Hüve'l-Hâllakûl
Bâkî el-merhûm
ve'l mâğfur leha ...
... ruhuna
Fâtiha*

Tanım:

Ölçüleri: 138x (28-30)x(7-9) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kalın bir boyunla geçilen başlıktan oluşmaktadır. Başlık fes benzeri bir iç başlığın enli sarık dilimleri ile yatay olarak sarılmasıyla elde edilmiştir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşındaki metin kısmında satırlar aşağıdan yukarıya doğru eğimli yazılmış ve kalın çizgilerle birbirlerinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-3: Osman isimli bir kişiye ait

Tanım:

1813 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

1228
El-merhûm
Abd ...
... oğlu
Osman ...
Ruhuna fâ
tiha

Ölçüleri: 86x(28-29)x(9-11) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, yarım daire kemer tepelikli baş taşı; düşey dikdörtgen gövdelidir. Taşın alınlığında bir daire içerisindeki daha küçük bir daireden çıkan ışın demetlerinin meydana getirdiği güneş motifi yer almaktadır. Metin düz bir biçimde yazılmış ve hem yazı hem de süslemeler zemin oyma tekniğinde yapılmıştır.

Katalog No VM-4: Mustafa isimli bir kişinin 1824-25 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

Hüve'l-Hâllak
Ûl Bâkî
Merhûm ve mağfur
... Mustafa
...
Sene 1240

Tanım:

Ölçüleri: 93x(25-26)x 10 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kademeli, dar bir boyunla geçiş yapılmış kavuktan meydana gelmektedir. Kavuk, bir iç başlık ve üzerine sarılmış sarıktan oluşmaktadır. Gövdeyi kaplayan metin kısmında satırlar düz bir biçimde yazılmış ve kalın çizgilerle birbirinden ayrılırken, tarih satırı dikdörtgen bir çerçeve içerisine yerleştirilmiştir. Mezar taşında zemin oyma tekniği kullanılmıştır.

Katalog No VM-5: Hacı Ahmed'in 1840-41 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

Sene 1256
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
Merhûm ve Mâğfur
Vakıflı el-hâcî
Ahmed ruhüçün
Fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 112x 34x (10-11) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve festen oluşmaktadır. Sağdan sola doğru hafif eğimli olarak yazılan satırlar kalın şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır. Mezar taşında zemin oyma tekniği kullanılmıştır. Mezar taşında tamirat izleri görülmüştür. Yüzeyinde tamirat sırasında harç kullanıldığı için tahribat oluşmuştur.

Katalog No VM-6: Şerife isimli bir kadının 1842-43 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 1).

Kitabe Metni:

1258
El-merhûm ve'l mâğfu
r leh Hacılı Ali
Oğlu Ahmed kerî
mesi Şeri
fe ruhi i
...

Tanım:

Ölçüleri: 74x(26-27)x9-11 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, kadın başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçilen, tepesi düz hotoz şeklindeki başlıktan meydana gelmektedir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar düz olarak yazılmış ve kalın şeritlerle birbirinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-7: Mustafa isimli bir kişinin 1843-44 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

Sene 1259
Hüve'l-Hâllakul Bâkî
El-merhûm ve'l mâğfûr leh ziyaretten murat bir
duadır
Bugün bana ise yarın sanadır
... oğlu Mustafa ruhi için fâtiha
...

Tanım:

Ölçüleri: 110x(25,5-27,5)x (10-12) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kademeli bir boyunla geçiş yapılmış, başlıktan oluşmaktadır. Başlık, fes şeklinde ancak üst kısmı genişleyen bir iç başlığın enli sarık dilimleri ile yatay olarak sarılmasıyla yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşındaki metin aşağıdan yukarıya doğru çapraz olarak yazılmıştır.

Katalog No VM-8: Kimlik bilgisinin yer aldığı satırların kırık olduğu 1845-46 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

Sene 1262
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
Beni kıl mağfîret ey Rabb-i Yezdân
Bi-hakkı arş-ı azam nur-i Kur'an gelüp Kabrim
ziyaret edeler ihvân edeler
...

Tanım:

Ölçüleri: 110 x (35-36)x (10-12) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve uzun bir boyunla geçilen kavuk şeklindeki başlıktan meydana gelmektedir. Dikey şeritli kavuğun üzerine şişirilerek sarılan sarığın üst kısmında bir üçgen, alt kısmında ise bir yay meydana getirilmiştir. Metnin üzerinde başlayıp boyna kadar devam eden alanda kıvrım dal ve yapraklardan oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Yarım daire kemerli bir çerçevede verilen

Katalog No VM-9: Hacı İbrahim Efendi'nin 1853-54 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

1270
Hüve'l-Hâllakûl
Bâkî merhûm ve'l mâğfur leh
... oğlu Hacı İbrahim
Efendinin ruhi için fâtiha

tarihin altında metin bölümü yukarıya doğru eğimli bir biçimde yazılmıştır. Mezar taşının süsleme ve yazıları zemin oyma tekniğiyle hazırlanmıştır.

Tanım:

Ölçüleri: 122 x (40-42) x 30 cm.

Antik döneme ait mimari ögenin devşirme olarak kullanılması ile elde edilen mezar taşı gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız ve tepeliksizdir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar düz yazılmış ve kalın şeritlerle birbirinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-10: İsmi tespit edilemeyen bir kişiye ait 1860-61 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

1277
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
El-merhûm ve'l mâğfur
Mustafa oğlu
Mehmed'in oğlu
... ruhuna

Tanım:

Ölçüleri: 114x(26,5-27)x11 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kademeli bir boyunla geçiş yapılan başlıktan oluşmaktadır. Başlık fes üzerine sarılmış bir sarık dilimlerinden ibarettir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşındaki metin bölümü yukarı doğru eğimli yazılmış ve satırlar aralarında kalın şeritlere yer verilmiştir.

Katalog No VM-11: İsmail isimli bir kişinin 1887-88 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

1305
El-merhûm ve'l mağfu
r leh Koca Beğ oğlu
İsmail ruhuna Fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 84x(37-38)x10 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçiş yapılmış Aziziye kalıplı festen oluşmaktadır. Gövdeyi kaplayan metin kısmında satırlar aşağıdan yukarıya doğru eğimli yazılmış olarak yazılmış ve kalın şeritlerle birbirlerinden ayrılmıştır. Mezar taşında zemin oyma tekniği

Katalog No VM-12: Hüseyin isimli bir kişinin 1896-97 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 2).

Kitabe Metni:

1314
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
El-merhûm ve'l mâğfur leh
Hüseyin Paşa oğlu
Mustafa'nın oğlu Hüseyin'in
Ruhuna fâtiha

kullanılmıştır.

Tanım:

Ölçüleri: 128x(30-31)x (9-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kademeli ve dar bir boyunla geçilen başlıktan meydana gelmektedir. Başlık bir fesin alt kısmına kalın bir sarık dilimi sarılarak oluşturulmuştur. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşındaki metnin satırları yukarıya eğimli bir şekilde yazılmıştır.

Katalog No VM-13: Fatıma isimli bir kadının 1897-98 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1315
El-merhûm
ve'l mağfur leha
Kamer oğlu Süleyman
Kerimesi Fatıma ruhuna
Fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 94x(33-34)x9-11 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve bir boyunla gövdeye bağlanmış Hamidiye kalıplı festen oluşmaktadır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, yukarı doğru eğimli yazılan satırlar kalın şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır.

Katalog No VM-14: Mustafa isimli bir kişinin 1912-13 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1331
Meskenim oldu dâr'ül-bekâ
Bugün bana yarın sanadır
Şöhretim medarlı
Oğlu Kerim oğlu
Mustafa'nın ruhuna
Fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 89x(38-39)x (9-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde, kademeli bir boyunla geçilen Hamidiye kalıplı festen meydana gelmektedir. Fesin üzerinde ay ve yıldız motifi yer alırken, metnin üst kısmında uçları birer volütle sonlanan kıvrım dal bulunmaktadır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar hafif eğimli yazılmış ve ince şeritlerle

Katalog No VM-15: İsmi okunamayan bir kadına ait 1914-15 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1333
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
El-merhûme karyeli Ömer oğlu
Ömer Osman zevcesi
...

birbirinden ayrılmıştır.

Tanım:

Ölçüleri:81x(30-31)x 10 cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçilen Hamidiye kalıplı festen ibarettir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar yukarı doğru eğimli yazılmış ve kalın şeritlerle birbirinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-16: Fatıma isimli bir kadına ait 1920-21 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1339
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
El-merhûme ...
Oğlu ... Hasan
Zevcesi Fatıma rûhuna
Fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 82x(29-32)x (9-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; düşey dikdörtgen biçimli gövde aşağıdan yukarıya doğru genişlemekte ve bir boyun ile gövdeye bağlanmış Hamidiye kalıplı festen meydana gelmektedir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, yukarı doğru eğimli yazılan satırlar kalın şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır.

Katalog No VM-17: Süleyman isimli bir kişinin 1920-21 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1339
Ey felek bahtım siyah
Nâ-murat etti beni ber-murat
Olmadan ...
Beni odabaş oğlu
Ömer mahdumu Süleyman (?)
Ruhuna fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 113x (28-29)x (8-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve kalın bir boyunla geçilen Hamidiye kalıplı festen meydana gelmektedir. Boynun hemen altında tarih ibaresini kuşatacak şekilde simetrik bir düzende kıvrım dallara yer verilmiştir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar kalın şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır.

Katalog No VM-18: Ümmühan isimli kadının 1925 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 3).

Kitabe Metni:

1344
El-merhûme ...
Oğlu İsmail
Kerimesi Ümmühan
...

Tanım:

Ölçüleri: 69x(32-33)x (7-9) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, sivri kemer tepelikli baş taşı; aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimlidir. Tepelik bölümünde simetrik olarak düzenlenmiş iri yaprak motiflerinin yer aldığı mezar taşının metin bölümü hafif eğimli bir biçimde yazılmıştır. Yazı ve süslemelerin zemin oyma tekniğinde yapıldığı mezar taşında satırlar araları kalın şeritlerle birbirlerinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-19: Ali isimli bir kişinin 1926 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 4).

Kitabe Metni:

1345
Hüve'l-Hâllakûl Bâkî
El-merhûm ve'l mâğfur leh
Odabaş oğlu
Ali rûhi için
Fâtiha maa's
Salavât
...

Tanım:

Ölçüleri: 114x26-28x (9-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve Hamidiye kalıplı fes başlıktan oluşmaktadır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, yukarı doğru eğimli olarak yazılan satırlar kalın şeritlerle birbirinden ayrılmaktadır.

Katalog No VM-20: Rahime isimli bir kadının 1929 tarihli mezar taşı, toprak mezarda yer almaktadır (Tablo 4).

Kitabe Metni:

1348
Odabaş oğlu
Ahmed kerimesi Rahime
Rûhuna fâtiha
maa's Salavât
1932

Tanım:

Ölçüleri: 114x(28-34)x (8-10) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçilen festen meydana gelmektedir. Boyunda bir daire ve onun hemen altında, tarih satırının çevresinde kolye görümlü dört küçük daire daha yer almaktadır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar düz yazılmış ve satır araları kalın şeritlerle birbirinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-21: Fatıma isimli bir kadının 1929 tarihli baş taşı, çerçeveli mezarda yer almaktadır (Tablo 4).

Kitabe Metni:

1348
Ziyaretten murat
Bir duadır bugün
Bana ise yarın
Sanadır el-merhûme
Kadı oğlu Ali
Mahdumu Mustafa
Zevcesi Fatıma
Ruhuna fâtiha

Tanım:

Ölçüleri: 122x(28-29)x (10-11) cm.

Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçilen Hamidiye kalıplı festen meydana gelmektedir. Boynun hemen altında, tarihin altında beş küçük dairen oluşan bir kolye yer almaktadır. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar hafif eğimli olarak yazılmış ve satır araları ince şeritlerle birbirinden ayrılmıştır.

Katalog No VM-22: Mehmed isimli bir kişinin 1929 tarihli mezar taşı, çerçeveli mezarda yer almaktadır (Tablo 4).

Kitabe Metni:

1348
Âh ile zâr kılarak gençliğime
Doymadım ...
Kurşun isabet etti
Muradıma ermedim el-merhûm
ve'l mâğfur leh Hacı Ali
Oğlu Halil mahdumu Mehmed
Ruhüçün fâtiha
1348

Tanım:

Ölçüleri:135x(42-43)x (10-12) cm.

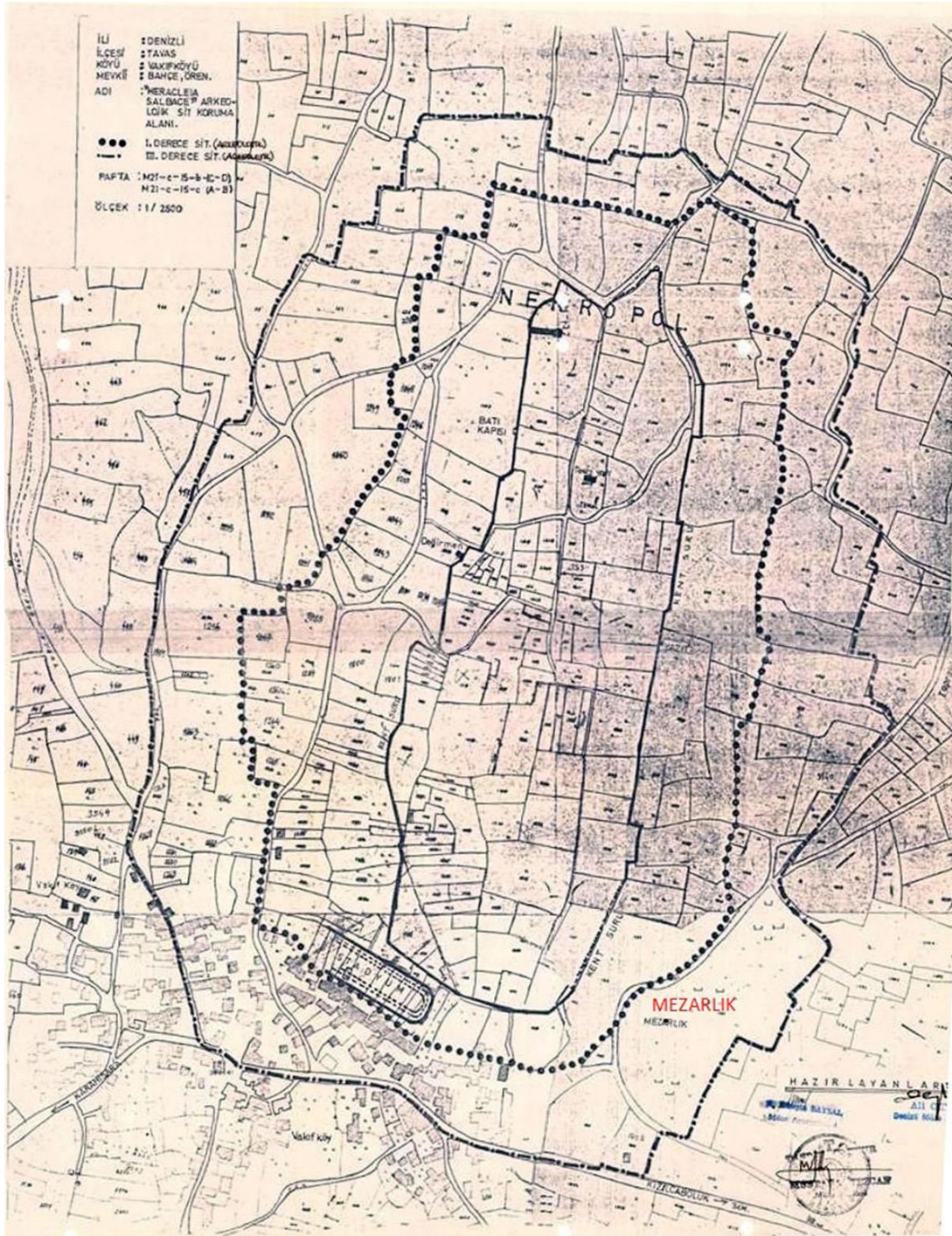
Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı baş taşı; aşağıdan yukarıya doğru genişleyen düşey dikdörtgen biçimli gövde ve dar bir boyunla geçilen Hamidiye kalıplı festen meydana gelmektedir. Metnin üst kısmında yer alan tarih ibaresinin iki yanında ve boyunda birer çiçekli dala yer verilmiştir. Zemin oyma tekniğinin kullanıldığı mezar taşında, satırlar yukarı düz yazılmış ve ince bir şeritle birbirinden ayrılmaktadır.

Kaynakça

- Arslan, A. (2007). *Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Akar, A. (1974). Eski Türk Mezartaşları Süslerine Dair. *Sanat Dünyamız*, 2, 12-24.
- Bacque-Grammont, J. L.-vd. (1990). Les Cimetieres Ottomans Comme Source Historique. *Methodologie et Possibilites de Traitement Par L'Informatique, Erdem*, (6)16, 177-196.
- Balat, N. (2021). *Erbil Büyük Mezarlık'taki (Kayseriyye) 19.YY. Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Barışta, H.Ö. (2002). Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk Mezar Taşlarından Bazı Takı Tasvirleri. *XIII. Türk Tarih Kongresi*, 4-8 Ekim 1999, (C.III), II. Kısım, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1309-1313.
- Başaran, E. (2020). *Ayvacık Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Bayrakal, S. (2016). *Uşak'ta Osmanlı Mezâr Taşları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Beyazıt, M.- vd. (2021). *Denizli-Kale Yukarı Mezarlık'ta Osmanlı Geleneğini Devam Ettiren Cumhuriyet Dönemi Mezar Taşları* (ed. Yasemin Beyazıt). Ankara: Nobel Bilimsel Yayınlar.
- Bıçıcı, H. K. (2013). Muğla Ortakent'te Bulunan Osmanlı Dönemi Süslemeli Mezar Taşları -II. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (6)2, 1373-1436.
- Bilgiç, A. (2019). *Konya İli Karatay İlçesi İsmil Köyü Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Bulut, H. (2017). *Seyyid Usul Dergâhı Haziresinde Bulunan Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Bülbül, D. (2017). *Hadim Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Canseven, M. (2023). *Denizli-Beyağaç Osmanlı Dönemi ve Osmanlı Geleneğini Devam Ettiren Mezar Taşları*, (ed. Mustafa Beyazıt). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çal, H. (2000). İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezartaşlarında Başlıklar. *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler*, 28-30 Mayıs 1999, Eyüp Belediyesi, İstanbul: Eyüp Belediyesi Yayınları, 226-241.
- Çal, H. (2007). Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları. *Vakıflar Dergisi*, XXX, 295-383.
- Çal, H. (2015). *Boyabat Mezar Taşları*. Ankara: Boyabat Belediyesi Kültür Yayınları.
- Çal, H. (2021). Türkiye Mezar Taşı Tipleri I: Güneş Tepelikliler. *Bellekten*, (85)303, 645-689.
- Çal, H. ve Ataoğuz Çal, Ö. (2008). *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*. Ankara: Kastamonu Belediyesi.
- Çal, H. ve İltar, G. (2011). *Giresun İli Osmanlı Mezar Taşları*. Ankara: Giresun Valiliği Yayınları.
- Çaylı, G. (2011). *Denizli İli Serinhisar İlçesi Yöresel Kadın Giysileri*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Çetinaslan, M. (2021). *Taşların Dili: İnegöl Mezarlıkları ve Mezar Taşları*. Bursa: Aras Kültür Sanat.

- Doğan, B. (2009). *Edirne Gazi Mihal Camisi Haziresi'ndeki Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Dok Dağdelen, B. (2020). *Makedonya Debre Hümkâr (Fatih Sultan Mehmet Han) Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Gökler, B.M. (2015). *Balıkesir Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Gün, R.- vd. (2017). *Vezirköprü Yöresinde Bulunan 19. ve 20. Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları*. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 45-98.
- Güven, S. (2018). *İstanbul Küçük Ayasofya Camii (Sergios Bakhos Kilisesi) Haziresinde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Güzel, E. (2017). *Malatya Sancaktar Mezarlığı'ndaki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, (4)10, 111-143.
- Kaçar, N. (2018). *Denizli İli Çal İlçe ve Yöresi Geleneksel Kadın Giysi Özelliklerin Genel Kültürü Açısından İncelenmesi*. 9. *Milletlerarası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 20-23 Kasım 2017, C. 5. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 223-242.
- Karaçağ, A. (2011). *Yunanistan'daki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları-İstanköy Adası Örnekleri*. Kayseri: Laçın Yayınevi.
- Karaçağ, D. (1994). *Bursa'daki 14-15. Yüzyıl Mezartaşları*. Ankara: Eryılmaz Ofset.
- Kaya, D. (2021). *Trabzon Ayasofya Müzesi ile Boztepe Mezarlığındaki Osmanlı Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Laqueur, H. P. (1997). *Hüve'l-Baki: İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları* (çev. Selahattin Dilidüzgün). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Muşmal, H. ve Çetinaslan, M. (2013). *Konya İli Beyşehir İlçesi Fasıllar Köyü Mezar Taşları*. *Journal of Turkish Studies*, 8(7), 323-354.
- Muşmal, H. ve Çetinaslan, M. (2014). *Konya İli Beyşehir İlçesi Doğanbey Kasabası Mezar Taşları*. *International Journal of History*, 6(3), 253-294.
- Ok, M. ve Candur, H.T. (2021). *Antikçağdan Günümüze Yenidere (Timeles) Çayı. Çağlar Boyunca Nehirler, Denizler ve Göller Prehistorya'dan Bizans Dönemi'ne*, (ed. Oktay Dumankaya). Doruk Yayınları, 492-512.
- Soyalp, S. (2016). *Denizli Sarayköy'de Osmanlı Dönemi Mezar Taşları, V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı- III*, (ed. Ümit Güneş-vd.). İstanbul: 249- 269.
- Soyalp, S. (2018). *Denizli Babadağ'da Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Tibet, A.-vd. (1996). *Stelae Turcica, VIII. Yenikapı Mevlevihanesi Haziresi. İslam Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri, C.I*. Ankara: TTK Yayınları, 233-281.
- Uçar, Z. (2018). *İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Ünal, Ö. (2019). *Akçakaya Köyü Geç Osmanlı Mezar Taşları*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

- Varol, A.H. (2019). *Aydın Kuşadası Adalızade Mezarlığı Osmanlı Mezar Taşları*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Witteck, P. (1999). *Menteşe Beyliği* (çev. O.Ş. Gökyay). Ankara: TTK Yayınları.
- Yariş, S. (2018a). Üsküdar Ayazma Camii Haziresindeki Mezar Taşları. *Sanat Tarihi Dergisi*, (XXVII)1, 197-249.
- Yariş, S. (2018b). Diyarbakır Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi Deposunda Bulunan Bir Grup Mezar Taşı. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (3)2, 407-428.
- Yariş, S. ve Yariş, Z. (2016). Üsküdar Çingene Fırıncı Camii (Karakadı Camii) Haziresi'ndeki Mezar Taşları Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (9)44, 738-756.
- Yeni, Ö. (2013). Kastamonu Honsalar Camii Haziresi'nde Bulunan Mezar Taşları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi -Prof. Dr. Hamza Gündoğdu Armağanı*, (6)25, 594-611.

Harita 1. Herakleia Salbake Antik kenti ve mezarlık planı

Tablo 1. Vakıf Köyü Mezar Taşlarından Örnekler

VM-1

VM-2

VM-3

VM-4

VM-5

VM-6

Tablo 2. Vakıf Köyü Mezar Taşlarından Örnekler

VM-7

VM-8

VM-9

VM-10

VM-11

VM-12

Tablo 3. Vakıf Köyü Mezar Taşlarından Örnekler

VM-13

VM-14

VM-15

VM-16

VM-17

VM-18

Tablo 4. Vakıf Köyü Mezar Taşlarından Örnekler

VM-19

VM-20

VM-21

VM-22